

STATKRAFT ENERGI AS
Postboks 200 Lilleaker
0216 OSLO

Vår dato: 29.02.2024

Vår ref.: 202318602-13 Oppgis ved henvendelse

Deres ref.: 202002228-18

NVE gir midlertidig tillatelse til å fravike manøvreringsreglementet for Ståvatn og Kjelavatn i Vinje og Ullensvang kommuner

Vi viser til søknad av 27.11.2023 fra Statkraft Energi AS om tillatelse til midlertidig fravik fra manøvreringsreglementet for Ståvatn og Kjelavatn.

Om søknaden

NVE har mottatt søknad om tillatelse til å fravike vilkår om å holde vannstanden i Ståvatn stabilt ved LRV, samt fravike slipp av minstevannføring på 300 l/s i Kjelavassdraget i perioden 1. mars – 6. april 2024. Ståvatn og Kjelavatn er regulert gjennom manøvreringsreglement fastsatt i kgl.res. av 17.06.2022 for Tokke-Vinjevassdraget.

Begrunnelsen for fravik er en utbedring av Kjela tappeluken. I forbindelse med dette kreves det at senkingstunnelen fra Kjelavatn, med utløp i Vesle Kjelavatn, tørrellegges. Før tunnelen kan tørrellegges må det eksisterende stengselet i oppstrøms ende av tunnelen utbedres. Det planlegges derfor å senke Kjelavatn ned til LRV, etablere en fangdam mellom magasinet og tunnelens inntak og magasinere tilsig i Ståvatn. I ombygingsperioden vil det ikke være mulig å tappe minstevannføring fra magasinet, og Ståvatn vil gradvis øke i perioden.

Høring

På grunn av sakens begrensede omfang har den ikke vært kunngjort lokalt. NVE har vært i kontakt med lokale myndigheter for å få deres syn på saken. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentarer. Vi mener at saken er tilstrekkelig belyst gjennom dette.

Ullensvang kommune uttaler i brev av 25.01.2024:

«(...) Ullensvang kommune rår til at Noregs vassdrags- og energidirektorat godkjenner Statkraft sin søknad om løyve til å fråvike manøvreringsreglementet for Kjelavassdraget på følgjande vilkår:

- 1. Statkraft må ha auka fokus på tryggleiken og tilsyn i arbeidsperioden.*
- 2. Statkraft skal senda informasjon til Ullensvang kommune om når arbeidet startar og når det vert utrygg is i perioden 01.03.2024-06.04.2024, som kan leggest ut på nettsida.*

3. Ullensvang Kommune oppmodar Statkraft om å kompensera Røldal Fjellstyre for tapte inntekter i samband med redusert/bortfall i sal av fiskekort i perioden arbeidet går føre seg. (...)»

Statsforvalteren i Vestland uttaler i e-post av 11.01.2024:

«(...) Det er planlagt å auke vasstanden i Ståvatnet over høgste regulerte vasstand (HRV) i perioden 1.3. – 6.4.2024. Føremålet er å redusere tilsiget til damanlegg nedstraums (Vinje kommune i Vestfold og Telemark), for å kunne gjennomføre planlagt rehabiliteringsarbeid. Rehabilitering av vasskraftanlegg har stor samfunnsverdi, og det må akseptierast noko ulempe for allmenne interesser.

Auka vasstand i dette tidsrommet er venta å kunne svekke istilhøva langs land, og vil dermed kunne få konsekvensar for ferdsel på isen. Det går fram av søknaden/planen at tiltakshavar vil gå i dialog med turinteressene (Haukeliseter turisthytte). Vi reknar ikkje med at avviket frå manøvreringsreglementet vil påverke naturmiljø i nemneverdig grad.

Statsforvaltaren i Vestland har ikkje avgjerande merknader til tiltaket.»

Røldal fjellstyre uttaler i brev av 05.01.2024:

«NVE har handsama liknande søknadar i 2020 og 2022 – Desse søknadane gjeld ikkje tilsvarande endring i manøvreringsregime som råkar Ståvatnet.

Me er einige om at tiltaket ikkje vil ha nokon negative økologiske konsekvensar.

Me må understreke at vårt ansvarsområde, jmf. §3 i fjellova. Det er moglegheita for fiske- og friluftsliv som vert skadelidane av dette tiltaket. Det er bra at Statkraft skal setje i gang utvida tilsyn av isforholda, men det er endå viktigare at informasjonen om uttrygg is kjem ut til allmenheten. Haukelifjell, og Ståvatn, er eit særstilgjengeleg område, med utallige turmoglegheitar, med mange startpunkt. Ståvatnet ligg kort avstand frå store hyttefelt i Vinje/Vågslid. Ein svært liten andel av dei som nyttar Ståvatnet er innom Haukelisæter. Til dømes registrerte NINA, i samband med ferdselsprosjektet så mange som 580 bilar på Haukelifjell to forskjellige påskedagar. Statkraft må altså gjere eit grundig informasjonsarbeid, kor dei informerer alle brukarane om dette – ikkje berre det fåtalet som er innom turisthytta. Ein må sjølvstendig velje seg kanalar kor ein får informere lokalbefolkning, hyttefolk og tilreisande turist.

Fjellstyret kan ikkje ha noko ansvar for at brukarane våre er informerte, ei heller for området på «vår» eigedom. Ein ber likevel om at fjellstyret får tilsendt all informasjon angåande dette, slik at ein kan annonsere informasjonen gjennom våre kanalar. Fjellstyret sel fiskekort på delar av Ståvatn. Det er soleis forventast at me i denne perioden vil miste inntekta frå dette fiskekortsalet. Truleg må ein vurdere å stengje fiskekortsalet på heile statsallmenninga, då ein av erfaring veit at ingen set seg tilstrekkeleg inn i informasjonen som er tilgjengeleg gjennom våre salskanalar.»

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark uttaler i brev av 19.01.2024:

«Statsforvalteren i Vestfold og Telemark har ingen vesentlige merknader til søknaden om midlertidig fravik fra konsesjonsbestemmelsene i Ståvatn og Kjelavassdraget. Den omsøkte manøvreringa vil trolig ikke ha negative effekter på fisk og ferskvannsorganismer i Ståvatn og Kjelavatn. Vi anmoder likevel NVE å vurdere hvilke konsekvenser redusert vannføring i Kjelaåi vil kunne ha i vassdraget nedstrøms, og hvor langt effekten vil kunne ses.

Vi anmoder for øvrig til å opplyse brukere av Ståvatn (DNT) om at vil kunne bli svekka isforhold i perioden (inkl. påske).

Vi viser til deres brev av 15.12.2023, med begrenset høring av søknad om tillatelse til fravik av manøvreringsreglementet for Kjelavassdraget.

Bakgrunn

På grunn av pålagt utbedring av vassdragsanlegg ved utløpet av Kjelavatn, søker regulanten (Statkraft) om tillatelse til å fravike manøvreringsreglementet fastsatt i Kgl. res. 17.06.2022 om revisjon av konsesjonsvilkårene for Tokke-Vinjereguleringene. Utbedringene vil foregå i perioden 1.3.2024 – 6.4.2024, og medfører at Ståvatn vil måtte holdes så nært LRV som mulig. Dermed må tilsiget magasineres i ovenforliggende Ståvatn i mellomtiden, som vil føre til høyere vannstand her enn konsesjonen tilsier. Pålagt minstevannføring på 300 l/s ut av Kjelavatn til Kjelavassdraget søkes også fravikt mens arbeidene pågår.

Vilkår som søkes midlertidig dispensert

- Ståvatn skal tappes ned til LRV innen 1.2 og vannstanden skal holdes stabil til etter påske for å etablere sikker is.

Endring: Statkraft ønsker å kunne manøvrere Ståvatn over LRV i perioden 1.3.-6.4.2024. Dette vil medføre at Ståvatn får høyere vannstand enn normalt i denne perioden.

- Fra inntaket i Vesle Kjela skal det slippes (...) 0,3 m³/s i perioden 1.11.-31.5.

Endring: Dette søkes unntak om slipp av vann fra Vesle Kjela i perioden 1.3.-6.4.2024. Dette vil medføre redusert vannføring i Kjelvassdraget, mellom Vesle Kjela og Løyningvatn, med antatte effekter også nedstrøms dette. Statkraft forventer et resttilsig på ca. 45 l/s i Kjelaåi i perioden.

Statsforvalterens vurderinger

Utbedringene av dammene i utløpet av Kjelavatn er av samfunnsmessig betydning, og følger av pålegg fra NVE. Vi er innforstått med at tiltakene må gjennomføres. En noe høyere vannstand enn normalt i Ståvatn vil trolig ikke ha nevneverdig negativ effekt på ferskvannsorganismer.

Fravik av minstevannføring på 300 l/s i Kjelaåi vil kunne ha store negative konsekvenser for akvatiske organismer i vassdraget. Produksjonen av bunnlevende insekter vil kunne reduseres, og dermed også påvirke andre arter negativt, slik som fossekall og ørret. Det opplyses om at det under byggingen vil bli forsøkt avledet så mye vann som mulig gjennom byggegropen, for å likevel sikre noe i vann i elva

nedstrøms. Dette er positivt, gitt at dette vannet ikke drar med seg finstoff fra f.eks. sprengstein eller forurensing fra maskiner o.a. Statsforvalteren ønsker også at NVE foretar en vurdering på om et fravik fra minstevannføring i Kjelaåi vil kunne ha effekter på vannføringa lengre nedstrøms, f.eks. i Tokkeåi.

Av andre hensyn ser vi at isforholdene på Ståvatn vil kunne endres noe ut fra normalen, og dette vil først og fremst ha en effekt på turisme i området. Vi anbefaler å at Haukeliseter turisthytte/DNT lar seg høre.

Området rundt Haukeli og E134 er en barriere for villrein på trekk mellom områdene Setesdal-Ryfylke og Hardangervidda. Dette er et fokusområde når det gjelder arbeidet med kvalitetsnorm og tiltaksplan for villrein. Mars-april er erfaringsmessig en periode hvor det foregår en del trekk av rein. Det er ikke utenkelig at Ståvatn kan benyttes til trekk, og vi anmoder NVE ta dette med i vurderingen.»

Statkraft Energi AS har kommentert på uttalelsene i brev av 09.02.2024 og 14.02.2024.

De har følgende generelle kommentarer til innspillene:

«Statkraft oppfatter at innkomne høringsinnspill i stor grad stiller seg positive til Statkrafts søknad om fravik fra manøvreringsreglementet. Statkraft stiller seg bak bekymringen knyttet risikoen for endrede isforhold på Ståvatn.

I forkant av en heving av vannstanden på Ståvatn vil Statkraft gå ut med informasjon via lokalaviser og på nett. Det vil bli satt ut skilt der etablerte turløyper/skiløyper krysser Ståvatn i tillegg til ved de største utfartsparkeringene, som vil informere om endrede isforhold.

Statkraft vil gjennom hele anleggsperioden gjennomføre nødvendig tilsyn, for å kartlegge endringer ved isforholdene på Ståvatn. Det vil fortløpende gjennom perioden bli vurdert om det er ytterligere tiltak som er nødvendige av hensyn til allmennhetens ferdsel på og ved Ståvatn.»

Følgende kommentarer til Ullensvang kommune sin uttalelse:

«Statkraft tar pkt. 1 og 2 i Ullensvang kommunes til etterretning. Statkraft vil ha økt fokus på usikker is og vil gjøre tiltak for i størst mulig grad redusere risikoen til allmennhetens ferdsel på og ved Ståvatn i anleggsperioden. Ullensvang kommune vil få oversendt informasjon som kan legges ut på kommunens nettside.

Vedrørende punkt 3 så er i utgangspunktet er fisk og fiske erstattet gjennom skjønnsprosessene. Statkraft mangler også en oversikt fra Røldal Fjellstyre over hvor mange fiskekort som er solgt for Ståvatn i denne perioden de siste årene. Statkraft har likevel til hensikt å ta kontakt med Røldal Fjellstyre for å komme frem til en minnelig avtale.»

Følgende kommentarer til Røldal fjellstyre sin uttalelse:

«Statkraft vil imøtekomme Rødal fjellstyre med ønske om å få tilsendt informasjon som de kan videreformidle via sine kanaler. Statkraft er enige i at det ikke er Rødal fjellstyre sitt ansvar å formidle slik informasjon, men Statkraft setter pris på at Rødal fjellstyre er villige til å videreformidle informasjon.»

Privatrettslige ulemper vedrørende fisk og fiske er i utgangspunktet erstattet i skjønn. Men det gjennomføres prøvefiske med års mellomrom og det settes ut fisk å Ståvatn basert på anbefalinger fra prøvefiske. Rødal Fjellstyre har ikke lagt med noe dokumentasjon på evt hvor mange fiskekort som selges i denne perioden årlig. Som nevnt tidligere ønsker Statkraft å ta kontakt med Rødal fjellstyre for å komme fram til en minnelig avtale.»

Følgende kommentarer til Statsforvalteren i Vestland sin uttalelse:

«Statkraft legger til grunn at det ved en inkurie er skrevet høyeste regulerte vannstand (HRV) i stedet for laveste regulerte vannstand (LRV). Statkraft har ellers ingen merknad til høringsinnspillet.»

Følgende kommentarer til Statsforvalteren i Vestfold og Telemark sin uttalelse:

- «1. Statkraft anmodes å opplyse brukere av Ståvatn (DNT) om mulighet for svekka isforhold i perioden (inkl påske).*
- 2. Statkraft anmodes å vurdere hvilke konsekvenser redusert vannføring i Kjelaåi vil kunne ha i vassdraget nedstrøms, og hvor langt effekten vil kunne ses.*

Statkraft tar pkt. 1 til etterretning. Statkraft vil ha økt fokus på usikker is og vil gjøre tiltak for i størst mulig grad redusere risikoen til allmennhetens ferdsel på og ved Ståvatn i anleggsperioden. Ullensvang kommune vil få oversendt informasjon som kan legges ut på kommunens nettside.

I forhold til pkt. 2 så ble det, i forbindelse med prosjektet med bygging av nye Kjela dammer, gjennomført en økologisk kartlegging i vassdraget nedstrøms dammene i forkant av oppstart (LFI). Det er naturlig at dette følges opp med en ny statuskartlegging på vassdragsøkologi, men da ca ett år etter hele prosjektet er ferdigstilt, slik at en kan måle evt effekter nedstrøms prosjektområdet (som omtalt tidligere).

I prosjektperioden så langt har det vært tett dialog med NVE (Jon Atle Eie) og Statkraft på tiltak rundt potensiell avrenning fra anleggsfasen. Tiltak som siltgardiner, sedimenteringsbassenger mm samt overvåkning gjennom ett overvåkningssystem som ble satt i drift i samråd med NVE. Nedstrøms Kjela dammer ved Løyningvatn og Eivindbuvatn er det omfattende prosjekt og anleggsvirksomhet langs og i vassdraget av Statens vegvesen samt steinbrudd og tilhørende hyttebygging som påvirker vassdraget videre nedover.

Når det gjelder en redusert minste vannføring en periode vil dette kunne redusere primærproduksjonen i vassdraget en kort periode i elva ned til Løyningvatn (omtalt tidligere). Denne er bratt og ganske utilgjengelig på strekket fra Vesle Kjelavatn og

ned til Løyningsvatn. All vitenskapelig kunnskap tilsier at dette vil normalisere seg innen ca ett år etter med normal vannføring igjen.

En redusert minstevannføring fra Kjelavatn i omsøkt periode vil ikke påvirke minstevannføringslipp i vassdraget nedstrøms f.eks ut fra Hyljelihyl eller fra Vinjevatn.»

NVEs vurdering

NVE kan gi tillatelse til fravik fra manøvreringsreglement etter vannressursloven § 8 når formålet er nødvendig reparasjons- og vedlikeholdsarbeid. Tiltaket faller etter vårt syn inn under dette formålet.

Statkraft Energi AS er i gang med å rehabilitere til sammen tre vassdragsanlegg ved Kjelavatn. Utbedring av Kjela tappeluke innebærer at det må bygges nytt stengsel til tappetunnelen som går mellom Kjelavatn og Vesle Kjelavatn. Dette er planlagt gjort ved å senke Kjelavatn ned til LRV. Tunnelen er eneste tappemulighet ut av magasinet, så det er derfor nødvendig å magasinere tilsig i Ståvatn, og fravike slipp av minstevannføring i ombyggingsperioden. Manøvreringsreglement fastsatt ved kgl.res. 17.06.2022 angir at Ståvatn skal tappes trinnvis ned mot LRV innen 1. februar og vannstanden skal holdes stabil til etter påske for å etablere sikker is. Reglementet fastsetter også at det skal slippes en minstevannføring fra inntaket til Vesle Kjelavatn på 750 l/s i perioden 1.6 – 30.9, og 300 l/s i perioden 1.11 – 31.5 med jevn overgang i oktober. Statkraft Energi AS søker derfor om midlertidig tillatelse til å fravike krav om å holde vannstanden i Ståvatn stabilt ved LRV og å fravike slipp av minstevannføring fra Kjelavatn i perioden 01.03.2024 – 06.04.2024.

Statkraft Energi AS opplyser at en gradvis heving av Ståvatn kan skape utrygge isforhold. Etter uttalelser fra Røldal fjellstyre, Ullensvang kommune og Statsforvalteren i Vestfold og Telemark presiserer Statkraft at nødvendig informasjon rundt isforholdene skal publiseres i lokalaviser og på nett i forkant av tiltaket. De vil også sende informasjonen til Røldal fjellstyre og Ullensvang kommune. Statkraft vil sette opp skilter og under perioden føre tilsyn og kartlegginger. De skal vurdere nødvendige tiltak av hensyn til allmennheten fortløpende. NVE er enig i at sikkerhetstiltak i forbindelse med isforholdene ved Ståvatn er spesielt viktig i forbindelse med fraviket. Ved en ev. tillatelse må Statkraft Energi AS være spesielt årvåken knyttet til endringer av isen i Ståvatn og sikre at sikkerheten blir ivaretatt gjennom avbøtende tiltak slik som de selv også foreslår.

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark kommenterer om mulige villreintrekk i mars-april. Kvalitetsnormen for villrein fastslår at vandringsmulighetene for villrein i dette området der fraviket skal skje, er sterkt redusert på grunn av hytter med tilhørende høy ferdsel og E134. NVE utelukker ikke at det likevel kan skje villreintrekk ved Ståvatn i perioden med fravik på tross av dette, men at sannsynligheten for at det skjer ikke er overveiende. Perioden med potensielt usikker is vil også være relativt tidsbegrenset. Vi vektlegger derfor ikke forholdet vesentlig.

Etter Statkrafts vurdering ventes ikke reguleringen av Ståvatn og Kjelavatn å ha særlige negative konsekvenser for fisk og bunndyr. Fravik fra minstevannføring i Kjelaåi derimot ventes å kunne føre til en redusert primærproduksjon i ombyggingsperioden. Statkraft vil

forsøke å avlede så mye vann som mulig ut i Vesle Kjelavatn, som et avbøtende tiltak. Statsforvalteren i Vestfold og Telemark kommenterer også på de negative konsekvensene en redusert vannføring kan ha for akvatiske organismer, og uttrykker en bekymring for at en avledning av vann kan være forurensende for vassdraget. Statkraft antar at primærproduksjonen vil normalisere seg raskt etter normal vannføring gjenopptas. Videre slår de fast at det har blitt gjennomført tiltak rundt avrenning i forbindelse med opprustningen av Kjela dammer. Området mellom Kjelavatn og Løyningvatn vil bli mest berørt av en redusert vannføring, da vannføringen i restfeltet nedstrøms vil være større. NVE ser på de miljømessige konsekvensene av tiltaket som akseptable, men legger til grunn at Statkraft opprettholder pålagt minstevannføring når det lar seg gjøre. NVE ser det som positivt at Statkraft gjennomfører planlagt statuskartlegging på vassdragsøkologi i etterkant av prosjektet.

Røldal fjellstyre har ytret en bekymring for tap av salgsinntekter på fiskekort for Ståvatn. NVE anser dette som et privatrettslig forhold. NVE er imidlertid positive til at Statkraft Energi AS ønsker å komme til en felles enighet, slik de skriver i sin kommentar til høringsuttalelsene

Vedlikehold av vassdragsanlegg har stor samfunnsnytte, og NVE mener derfor det må kunne aksepteres noe ulempe for allmenne interesser. Det er likevel viktig at arbeidet gjennomføres med så små konsekvenser som mulig for naturmiljø og brukerinteresser. NVE legger til grunn at arbeidet utføres så effektivt som mulig og uten ugrunnede opphold. Det skal også informeres om planene lokalt og på relevante nettsider. Etter NVEs syn er de negative konsekvensene ved tiltaket innenfor rammen av det som må kunne aksepteres, gitt den betydning det har at vassdragsanlegget blir rehabilitert.

Basert på søknaden og høringsuttalelser kan ikke NVE se at det omsøkte tiltaket vil være til varig skade for noen kjente allmenne interesser eller de økologiske forholdene i vassdraget. NVE mener at vurderingene er i tråd med prinsippene i naturmangfoldloven som skal ivaretas når vedtak treffes, jf. naturmangfoldloven §§ 8-12. NVE vil i den forbindelse påpeke at tiltaket er midlertidig og av relativt kort varighet. Det anses også som et nødvendig tiltak for å sikre forsvarlig drift av reguleringsanlegget. NVE kan heller ikke se at tiltaket er i strid med forvaltningsmålet for arter eller økosystemer, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Konklusjon

NVE gir Statkraft Energi AS tillatelse til å fravike krav i manøvreringsreglementet for Kjelavatn og Ståvatn (fastsatt ved Kgl. res. 17. juni 2022) om slipp av minstevannføring fra Kjelavatn og å holde Ståvatn stabil ved LRV i perioden 01.03.2024-06.04.2024.

Tillatelsen er gitt i medhold av vannressursloven § 8.

Tillatelsen blir gitt på følgende vilkår:

- Perioden med fravik fra reglementet skal gjøres så kort som mulig.

- Alle vannstands- og vannføringssendringer skal skje gradvis slik at stranding av fisk minimeres eller unngås så langt det er mulig.
- Statkraft Energi AS skal informere allmenheten om fraviket gjennom skilting ved tiltaksområdet
- Berørte parter skal kontaktes direkte for å bli informert om tiltaket.
- Informasjon om tiltaket skal kunngjøres i starten av fraviksperioden og i tillegg publiseres på relevante nettsider, som selskapets hjemmeside og sosiale medier. Det bes videre om at kommunene kontaktes for å legge ut informasjon om tiltaket på deres nettsider.
- NVE forutsetter at Statkraft Energi AS har ordnet de privatrettslige forholdene som eventuelt måtte bli skadelidende av tiltaket.

Om klage og klagerett

Se eget vedlegg om klageadgang.

Med hilsen

Carsten Stig Jensen
Konsesjonsansvarlig

Brit Torill Haugen
fagleder

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner

Godkjent av Brit Torill Haugen
Seniorrådgiver

Rune Flatby
Spesialrådgiver

Godkjent i henhold til NVE sine interne rutiner.

Mottakerliste:

STATKRAFT ENERGI AS

Kopimottakerliste:

STATKRAFT ENERGI AS - Hallgeir Aarbakk

VINJE KOMMUNE

Røldal fjellstyre

TBMV - Seksjon for miljøtilsyn vassdragsanlegg - Mari Hegg Gundersen

TBMV - Seksjon for miljøtilsyn vassdragsanlegg - Lars Midttun

TBMV - Seksjon for miljøtilsyn vassdragsanlegg - Randi Holme

STATSFORVALTAREN I VESTLAND

STATSFORVALTEREN I VESTFOLD OG TELEMARK

VESTLAND FYLKESKOMMUNE

ULLENSVANG KOMMUNE

TELEMARK FYLKESKOMMUNE

Orientering om rett til å klage

Frist for å klage	Fristen for å klage på vedtaket er 3 uker fra den dagen vedtaket kom frem til deg. Hvis vedtaket ikke har kommet frem til deg, starter fristen å løpe fra den dagen du fikk eller burde ha fått kjennskap til vedtaket. Det er tilstrekkelig at du postlegger klagen før fristen løper ut. Klagen kan ikke behandles dersom det har gått mer enn 1 år siden NVE fattet vedtaket
Du kan få begrunnelsen for vedtaket	Hvis du har fått et vedtak uten begrunnelse, kan du be NVE om å få en begrunnelse. Du må be om begrunnelsen før klagefristen løper ut.
Hva skal med i klagen?	Klagen bør være skriftlig. I klagen må du: • Skrive hvilket vedtak du klager på. • Skrive hvilket resultat du ønsker. • Opplyse om du klager innenfor fristen. • Undertegne klagen. Hvis du bruker en fullmektig, kan fullmektigen undertegne klagen. I tillegg bør du begrunne klagen. Dette betyr at du bør forklare hvorfor du mener vedtaket er feil.
Du kan få se dokumentene i saken	Du har rett til å se dokumentene i saken, med mindre dokumentene er unntatt offentlighet. Du kan henvende deg til NVE for å få innsyn i saken.
Vilkår for å gå til domstolene	Hvis du mener vedtaket er ugyldig, kan du gå til søksmål. Du kan bare gå til søksmål dersom du har klaget på NVEs vedtak, og klagen er avgjort av Energidepartementet (ED) som overordnet forvaltningsorgan. Du kan likevel gå til søksmål dersom det har gått 6 måneder siden du sendte klagen, og det ikke skyldes forsømmelse fra din side at klagen ikke er avgjort.
Sakskostnader	Dersom NVE eller ED endrer vedtaket til din fordel, kan du søke om å få dekket vesentlige og nødvendige kostnader. Du må søke om dette innen 3 uker etter at klagevedtaket kom frem til deg.
Hvem kan klage på vedtaket?	Hvis du er part i saken, kan du klage på vedtaket. Du kan også klage på vedtaket hvis du har rettslig klageinteresse i saken.
Hvor skal du sende klagen?	Du må adressere klagen til ED, men sende den til NVE. NVEs -epostadresse er nve@nve.no. NVE vurderer om vedtaket skal endres. Dersom NVE ikke endrer vedtaket, vil vi sende klagen til ED.

Denne forklaringen er basert på forvaltningslovens regler i §§ 11, 18, 19, 24, 27 b, 28, 29, 31, 32 og 36.